

Prof. RNDr. Ján Šalát päťdesiatročný

9. mája t. r. dožíva sa päťdesiat rokov RNDr. Ján Šalát, profesor mineralógie a petrografie na Baníckej fakulte Vysokej školy technickej v Košiciach, vedúci Laboratória pre výskum nerastných surovín pri Baníckej fakulte VŠT v Košiciach, predseda pobočky Slovenskej geologickej spoločnosti v Košiciach, člen Vedeckého kolégia pre geológiu a geografiu Slovenskej akadémie vied v Bratislave a člen ďalších vedeckých a odborných komisií. Toto jubileum je príležitosťou zamyslieť sa nad jeho dlhoročnou vedecko-výskumnou a obetavou pedagogickou prácou.

Prof. Šalát narodil sa 9. mája 1919 vo východoslovenskej dedine Udavské. Pre predčasnú stratu rodičov ťažko sa prebija životom. Po ukončení gymnaziálneho štúdia v Michalovciach v r. 1939 študuje na Prírodovedeckej fakulte v Bratislave. V roku 1943 prerušuje štúdium na univerzite z finančných dôvodov a dočasne pôsobí ako suplujúci stredoškolský profesor na gymnáziu v Dolnom Kubíne. Svoje štúdia

ukončuje r. 1945. Od r. 1946 do r. 1952 pôsobí na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského ako asistent. V tomto období začína vedecky pracovať pod vedením akademika D. Andrusova a Prof. R. Lukáča. K jeho odbornému rastu významne prispeli aj študijné pobyty na Karlovej univerzite v Prahe. Svoju výskumnú činnosť zameriava na riešenie petrografických problémov v okolí Banskej Hodruše a táto problematika stáva sa aj témou jeho dizertačnej práce, ktorú úspešne obhajil r. 1949. Do obdobia rokov 1950–51 spadá jeho práca zameraná na výskum ložiskových pomerov so skupinou študentov v Banskej Štiavnici a potom v Spišsko-gemerskom rudohorí.

Roku 1952 je menovaný zástupcom docenta a je preložený na Banícku fakultu novozriadenej Vysokej školy technickej v Košiciach. Na novom pôsobisku v pomerne krátkom čase, vybudoval nové pedagogicko-vedecké mineralogicko-petrografické pracovisko. Úspešne rozvíja vedecko-výskumnú činnosť so zameraním najmä na petrografický výskum neovulkanitov Slovenska a k tomu priberá a vychováva spolupracovníkov. V roku 1954 je menovaný docentom a r. 1958 profesorom pre odbor mineralógie a petrografie. V roku 1955 stáva sa vedúcim novozaloženého Laboratória pre výskum nerastných surovín pri Baníckej fakulte Vysokej školy technickej v Košiciach, ktoré pod jeho vedením podiela sa na riešení celého radu výskumných úloh, zameraných na štúdium mineralogických a petrografických vlastností nerastných surovín a nadväzuje úspešnú spoluprácu s výskumnými ústavmi doma aj v zahraničí.

Tažiskom doterajšej rozsiahlej vedecko-výskumnej činnosti prof. Šaláta je petrografia a petrochémia hornín neovulkanických pohorí Slovenska, menovite Štiavnického pohoria, Prešovsko-tokajského pohoria a Vihorlatu. Jeho zásluhou začalo sa, v týchto — z hľadiska výskytov nerastných surovín dôležitých pohoriach — so systematickým a moderným petrografickým a petrochemickým výskumom. Jeho, svojim spôsobom priekopnícke práce slúžili ako podklad pre osvetlenie vývoja týchto pohorí po stránke časovej následnosti vulkanickej činnosti a metalogenézy a stali sa základom, na ktorý nadväzujú práce mladších pracovníkov. Cenným príspevkom sú aj jeho práce syntetického-teoretického charakteru zamerané na problémy nomenklatúry erupčných hornín. V nich hľadá cestu pre jednotné a vedecky správne označenie jednotlivých typov karpatských vyvrelín, ktoré boli popísané v našej a zahraničnej literatúre. V medzinárodnej spolupráci a medzinárodným dosahom rieši v súčasnosti úlohu: „Banatity v Západných Karpatoch“. Cenným rysom jeho práce je, že nezabúda v nich na praktickú stránku výskumu. Zhodnocuje horniny z hľadiska možnosti ich praktického využitia a vzťahu k metalogenéze. V tomto smere osobitne treba poukázať na výskum perlitov, ktorého výsledky zavedením výroby expandovaného perlitu prenikli úspešne do praxe. Rozsiahlu vedecko-výskumnú činnosť jubilanta ilustruje nižšie uvedený bibliografický súpis jeho doterajších prác.

Jubilujúci prof. RNDr. Ján Šalát má za sebou bohatú 23-ročnú vysokoškolskú pedagogickú činnosť. V tejto jeho práci sa plne odráža činnosť vedeckého pracovníka organicky spojená s obetavou prácou učiteľa. Dokáže vzbudiť záujem v študentoch o štúdium a zainteresovať ich na svojej vedecko-výskumnej práci. Takto pod jeho bezprostredným vedením vyrástol rad odborníkov, ktorí dnes zastávajú významné miesta v praxi.

Svojou vedecko-výskumnou prácou, starostlivosťou o výchovu a výuku a nie naposledy aj organizátorskou prácou, m. i. vo funkcii prodekanu Baníckej fakulty v rokoch 1957–1961, významne sa zaslúžil o rozvoj Baníckej fakulty Vysoké školy technickej v Košiciach, za čo mu bolo v r. 1966 udelené vyznamenanie: Za pracovnú obetavosť.

Prof. Ján Šalát má veľkú zásluhu na rozvoji mineralogicko-petrografických vied na Slovensku. Na tomto rozvoji podiela sa práve tak príspevkami obsiahnutými v jeho vedeckých prácach, ako aj všeobecne známou iniciatívnou organizačnou, vedecko-spoločenskou prácou. V tomto smere osobitne treba vyzdvihnúť jeho činnosť ako dlhodobého funkcionára Československej spoločnosti pre mineralógiu a geológiu, resp. Slovenskej geologickej spoločnosti. Ako predsedá pobočky tejto spoločnosti v Košiciach od r. 1955, stará sa o šírenie najnovších poznatkov v odboru geologických vied systematickým organizovaním prednášok. Všeobecné uznanie sa mu dostalo za zásluhy v súvislosti s organizovaním úspešného X. jubilejného zjazdu spoločnosti v Košiciach r. 1956. Bol iniciátorom celého radu vedecko-spoločenských podujatí, čím sa zaslúžil o rozširovanie a prehľbovanie medzinárodnej vedeckej spolupráce. Jeho bohatá organizačná práca sa odráža v členstve početných komisií a spoločností domácich aj medzinárodných.

Päťdesiatročné jubileum prof. RNDr. Jána Šaláta je príležitosťou, aby jeho žiaci, spolupracovníci, priatelia, mineralógovia aj geológovia blahoželali jeho úspechom a zapriali mu mnoho zdravia a sily do ďalšej obetavej a tvorivej práce.

- 1950 - Kontaktné horniny z okolia Hodruše. Geologický sborník, 1950, č. 1., s. 13-19.
- Sprievodca k mineralogickým exkurziám Čs. spoločnosti pre mineralógiu a geológiu. Geologický sborník, 1950, č. 2, s. 93-122.
- 1953 - Výskyt mladšieho paleozoika v oblasti Hodruša - Vynne. Geologický sborník, 1953, č. 1-2, s. 165-172.
- Vznik a vývoj ruskej a sovietskej mineralógie. Geologický sborník, 1953, č. 1-2, s. 5-44.
- 1954 - Príspevok k petrografii verukánskych hornín z územia medzi Margecanmi a Košicami. Geologické práce, Zprávy 1, 1954, s. 65-68.
- Zprávy o petrochemickom výskume vulkanických hornín Prešovsko-Tokajského pohoria a prifalých oblastí. Geologické práce, Zprávy 1, 1954, s. 105-107.
- Petrografia paleogénnych zlepcov od Margecian. Geologický sborník, 1954, č. 1-4, s. 116-122.
- Petrografia paleogénnych zlepcov od Margecian. Geologický sborník, 1954, č. 1-4, s. 208-224.
- Petrografia a petrochemia eruptívnych hornín oblasti Hodruša-Vynne. Geologické práce, 1954, č. 39, s. 55-116.
- 1955 - Príspevok k petrografii vulkanitov Prešovsko-Tokajského pohoria. Geologický sborník, 1955, č. 1-2, s. 43-66.
- 1956 - Zpráva o podrobnom geologickom mapovaní v okolí Hodrušských rybníkov - západne od Banskej Štiavnice. Geologické práce, Zprávy, 1956, č. 7, s. 109-122.
- Nomenklatura vulkanitov niektorých vulkanických pohorí Západných Karpát a Vihorlatu podľa Rittmana. Geologické práce, Zprávy, 1956, č. 7, s. 13-24.
- Zpráva o výskume dioritu na pyrometasomatickom ložisku magnetitu pri Tisovci. Geologické práce, Zprávy, 1956, č. 9, s. 120-124.
- 1957 - Petrochemia vulkanitov Prešovsko-Tokajského pohoria. Geologické práce, 1957, č. 46, s. 328-352.
- 1962 - Problémy klasifikácie efuzív. Sborník vedeckých prác VST, 1962, č. 2, s. 133-138.
- 1963 - Vulkanity východného Slovenska - nový zdroj pre výrobu ľahkých stavebných materiálov. Sborník vedeckých prác VST, 1963, č. 1, s. 159-169.
- Vulkanické asociácie Karpát. Sborník vedeckých prác VST, 1963, č. 2, s. 75-88.
- Stratigraficko-tektonická pozícia banatitov na Štiavnickom ostrove. Sborník vedeckých prác VST, 1963, č. 2, s. 103-110.
- 1964 - Drobná tektonika magnetitového ložiska Košice-Bankov. Sborník vedeckých prác VST, 1964, č. 1, s. 137-147.
- Perlity, ich výskyt, petrochemia a praktické použitie. Bratislava, SAV, 1964. 148 s.

Ladislav Rozložník

KRONIKA SPOLOČNOSTI

Prehľad činnosti Slovenskej geologickej spoločnosti za funkčné obdobie 1965-1968

V úvode chce by som vysvetliť dôvody, ktoré viedli ku zmene názvu našej Spoločnosti. V zmysle zákona č. 68 Sb., zo dňa 12. 7. 1951 o dobrovoľných organizáciách a zhromaždeniach schválilo Ministerstvo vnútra dňa 26. 9. 1955 „Organizačný rák Československé spoločnosti pro mineralogii a geologii při Československé akademii věd“. Podľa § 24 prijatého organizačného poriadku súčasťou ČSMG boli aj slovenské orgány a to:

Slovenský zjazd Spoločnosti,

Slovenský výbor Spoločnosti,

Predsedníctvo slovenského výboru Spoločnosti.

Zo zásadného princípu, aby obsah vystihol aj formu, rozhodol sa výbor kodifikovať aj názov našej spoločnosti - Slovenská geologická spoločnosť. Vychádzali sme z myšlienky, že národným atribútom patria aj vedecké spoločnosti. Myšlienka o premenovaní spoločnosti za zrodila zvolením terajšieho výboru. Výbor na svojich zasadaniach viackrát zaoberal sa touto vážnou otázkou a podal návrh na zmenu názvu. SAV akceptovala tento návrh a z toho titulu od januára 1966 existuje Slovenská geologická spoločnosť, v skratke SGS.

Okrem tradične konaných prednášok, zjazdov, výbor Slovenskej geologickej spo-